

Svim antifašistima i ljudima dobre volje čestitamo 65. godišnjicu pobjede nad fašizmom. Čestitamo vam slobodu koju su borci NOB-e izvojevali u Drugom svjetskom ratu i stvorili Demokratsku federativnu Hrvatsku u sklopu tadašnje Federativne narodne republike Jugoslavije. Već 1941. god. ustaška i okupatorska zlodjela i planski genocid nad Srbima, Židovima, Romima, Hrvatima protivnicima fašizma i drugim narodima uzrokovali su otpor. Partizanski odredi prerastaju u snažnu oslobodilačku armiju. Organiziranom borbom i ilegalnim radom na okupiranim područjima nastojao se spriječiti genocid nad ljudima koje su ustaške i njemačke vlasti smatrale nepoćudnima jer nisu bili arijevske rase. Već prvih mjeseci tzv. NDH počela su ubijanja, a na lokalitetu Jadovno u Velebitu kod Gospića, i na područnim logorima Metajna i Slana na Pagu, u tri je mjeseca, do polovice kolovoza, ubijeno oko 40.000 nevinih ljudi. To je prva i najstrašnija klaonica koju je slijedio logor Jasenovac u kojem je do sada poimence utvrđeno usmrćivanje preko 80.000 žrtava. To su najstrašniji dokazi ljudske tragedije na našem tlu, ali na žalost nisu jedini. Naj snažniji motiv za dizanje ustanka u nekadašnjoj Jugoslaviji je borba za opstanak i za slobodu, za život dostojan čovjeka. Tuđinski nas je režim ekonomski izrabljivao i nacionalno tlačio, a ustaške i okupacijske vlasti su logorima i smrtnom kaznom kažnjavale svaku djelatnost protiv tzv. NDH. Težnja slobodi već stoljećima je imanentna našem življu. Odlazak u partizane bio je odlazak u slobodu pa i po cijenu života, a pozadinski je ilegalni rad na okupiranom području bio značajan segment uspjeha oslobodilačke borbe. Bez hrane, odjeće i informacija o neprijatelju ta borba ne bi bila uspješna. Hrvatska je u Jugoslaviji prema ostalim zemljama antifašističke koalicije, u odnosu na broj stanovništva, imala najveći pokret otpora, a uz to i brojne žrtve fašističkog terora. Narodnooslobodilačka borba, pod vodstvom Tita, nije bila samo za spas golih života. Vrlo su brzo partizanski borci svih društvenih slojeva – ponajviše seljaci, radnici, namještenici, intelektualci, razvijali „borbeno jedinstvo“. Nitko nije pitao tko je koje vjere i nacije. Danas treba pojasniti da su komunisti organizirali i vodili ustanak u kome je najmnogobrojnije bilo nestranačko stanovništvo. Borba za život prerasla je u borbu za bolji život, za humanije i naprednije društvo. Uz žestoke borbe s neprijateljem stvarala se nova demokratska Hrvatska na antifašističkim osnovama. U isto vrijeme razvijala se vojna i civilna vlast. Već 1942. god. provode se na oslobođenim područjima prvi slobodni izbori za NOO-e - Narodno oslobodilačke odbore, koji niču već 1941. god. Vršer se slobodni izbori delegata za ZAVNOH - Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske na osnovu nacionalne ravnopravnosti. To je Vijeće osnovano u Otočcu 13.6.1943. god. kao najviše političko rukovodstvo - „vrhovno zakonodavno i izvršno narodno predstavničko tijelo“, sa ciljem da izvojuje slobodu zemlje i povratak „otetih krajeva Hrvatske“ – Istre, Rijeke, jadranskih otoka, dijela Dalmacije sa Zadrom, Hrvatskim Primorjem i Gorskim Kotarom, Međimurjem, Baranjom. Hrvatska je kao nova federativna demokratska država formalno stvorena na Trećem zasjedanju ZAVNOH-a u Topuskom, 8. i 9. svibnja 1944. god. kao „ravnopravni član s drugim jugoslavenskim zemljama“. ZAVNOH je imao elemente višestranačkog tijela (komunisti, HSS, SDS i nestranački članovi). On postaje „pravi državni sabor Hrvatske“ koji proklamira principe samoopredjeljenja, suverenosti, jednakosti svih naroda i građana Federalne države Hrvatske, ravnopravnost spolova i slobode vjere, udruživanja, razvitka kulture, opismenjavanja i prosvjećivanja do tada ogromnog broja nepismenog stanovništva. Te odluke, provedene gotovo pola stoljeća, kao svijetle vizije ondašnje hrvatske vlasti, daju danas povijesnu važnost i Hrvatskom saboru, kao sljedniku toga tijela, koji je zavnohovski temelje antifašizma unijeo u preambulu Ustava Republike Hrvatske. ZAVNOH je pod predsjedanjem Vladimira Nazora bio najviše zakonodavno i izvršno predstavničko tijelo. Ujedinjavao je sve funkcije državne vlasti. Uz

Glavni štab Hrvatske kao vojno rukovodstvo razvijale su se sve grane civilnog života - sudstvo, proizvodnja hrane, kultura i umjetnost. Tome svjedoči preživljavanje vojske i civilnog stanovništva u ratu, te brojni analfabetički tečajevi i škole, kongresi kulturnih radnika i liječnika, djelovanje kazališnih grupa (npr. u X. korpusu, ZAVNOH-u i dr.), pa i izložbe na oslobođenom i okupiranom području u tajnosti (Split i dr.).

Još prije završetka Drugog svjetskog rata, organizacija vlasti razvila se do te mjere, da je Predsjedništvo ZAVNOH-a 14.4. 1945. god. u oslobođenom Splitu, formiralo Narodnu vladu Hrvatske na čelu s Vladimirom Bakarićem. Time je bila dovršena izgradnja Hrvatske kao države-članice Demokratske federativne Jugoslavije. To je bilo jedino moguće u tadašnjim europskim političkim uvjetima, da bi se izbjegličkoj jugoslavenskoj kraljevskoj vladi (u Kairu) odreklo pravo predstavljanja na međunarodnoj sceni.

Organizacija cjelokupnog života u ratnim uvjetima bila je jedinstvena u svijetu. Te kompleksne aktivnosti nisu poznate ni u jednoj zemlji u ratnom vihoru. Sve je to prethodilo i omogućavalo organizaciju države i života u poslijeratno vrijeme.

Radi svega toga budimo ponosni na revolucionarni put koji su borci NOB-e prošli i na slobodu koju su izvojevali. Čestitamo 65. obljetnicu pobjede, klanjamo se palima za slobodu i žrtvama fašističkog terora sa porukom – ne dozvolimo da nas podmukli napadi obeshrabruju, čuvajmo naše jedinstvo i slobodu. Živjeli!

Dr.sc. Vesna Čulinović-Konstantinović,
predsjednica SABA RH
Zagreb, 26.4.2010.